

ПІЛЬГИ В ОПОДАТКУВАННІ ПРОЕКТІВ ТЕХНОПАРКІВ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО РЕЖИМУ ЇХ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Проблема пільг завжди була визначальною для інноваційної діяльності, бо включає в себе різні складові, які або в повному обсязі сприяють, або заважають розвитку і впровадженню інновацій. Як вказує О. Тоффлер у передмові до книги І. Пригожина та І. Стенгерс (у різні роки лауреати Нобелівської премії) «Порядок із хаосу. Новий діалог людини з природою», «якщо із співтовариства мурашок, які, як відомо, підрозділяються на «трудівників» і неактивних мурашок, або «ледарів», цілком прибрати ледарів, то в групі, що залишилася, із трудівників знову відбувається розшарування на «трудівників» і «ледарів» [1, 5]. Приклад повчальний тим, що якщо зовнішнє втручання не когерентне, не властиве внутрішнім параметрам «мурашкового» соціуму, то воно принципово не може порушити необхідні внутрішні соціальні зв'язки, що підпорядковуються принципу зберігання гомеостазису. У такому разі завжди і неминуче значна частина старанних трудівників буде раптово перетворюватися в страшенних ледарів. Тоді благі наміри «завзятих натуралістів» спочатку виправдуються цікавим науковим фактом, але повторення цих спроб далі на практиці веде к руйнуванню системи в цілому. Розглядаючи державу як відповідну соціально-економічну систему з врахуванням синергетичної парадигми управління в контексті єдиного можливого шляху вирвати країну з системної кризи через створення і діяльність технологічних та наукових парків, формується розуміння принципової необхідності своєчасного правового регулювання інноваційної діяльності. При цьому виникає питання про те, яким чином це робити.

У науковій літературі існують роботи щодо регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності (див. [2–6]). А. Д. Кобильнік досліджував правове регулювання територіальних податкових пільг в роботі [2], де були виокремлені території спеціальних зон, які характеризуються специфічним податковим режимом. Г. Гендлер у роботі [3], не відділяючи інвестиційну діяльність від інноваційної діяльності, вважає, що пільги мають другорядне значення. На наш погляд, для дійсно інноваційних проектів таке бачення є помилковим. Воно відображає відношення, яке немає нічого спільного з розумінням інноваційної діяльності. Існують і інші підходи для вирішення проблеми. Так, О. А. Мазур [5] всебічно розглянув стан проблеми і зробив реальні обґрунтовані практичні висновки. Однак з часу публікації цієї статті технопаркова діяльність зазнала великих незворотних змін. Ці зміни суттєво погіршили стан технопаркової діяльності в Україні. Роботи інших авторів у цілому обґрунтовують (доводять) необхідність пільгових режимів для інноваційної діяльності [4; 6].

Метою статті є виокремлення і обговорення пільг в оподаткуванні технопарків (їх проектів) в світлі спеціального режиму їх діяльності.

Як відомо, без надання податкових пільг цивілізована держава (досвід країн — членів ЄС) не може здійснювати регулювання інноваційною діяльністю, особливо в її перехідний період [7]. Світовий досвід доводить, що здійснення політики ліквідації податкових пільг означає не що інше, як позбавлення податкової системи регулюючої функції — можливості впливати і стимулювати пріоритетні наукоємні напрями розвитку вітчизняного виробництва [8; 9]. Якщо звернутися до міжнародного досвіду проведення податкових реформ, то можна побачити, що практично всі розвинені країни свого часу пройшли через переосмислення політики надання податкових пільг [9–11]. Однак при встановленні податкової пільги, з метою уникнення лобізму та протекціонізму, існуючим законом повинна визначатися не конкретна особа, яка має право на пільгу, а сукупність особливостей (умов), при наявності яких пільгою може скористатися конкретний учасник інноваційного процесу. Взаємодія між суб'єктами пільгово-правових відносин регулюється нормативно-правовими актами, що встановлюють ті або інші нормативні вилучення і додаткові переваги. Інноваційні структури отримують державну підтримку у вигляді заходів, які прописані спеціальним режимом інноваційної діяльності технологічних парків, тобто тим, що виписано в нормативно-правових актах щодо їх спеціального режиму господарювання [8; 9]. Автор даної статті вважає, що в господарському і адміністративному праві треба перш за все відокремити інноваційну діяльність від інвестиційної в сенсі розуміння суті інноваційної діяльності. Зрозуміло, що без відповідних пільг інноваційні структури не будуть виробляти інноваційної продукції, вони будуть займатися виробництвом, але неінноваційним, бо інноваційна продукція потребує додаткових матеріальних і інтелектуальних вкладень для доведення інноваційних розробок до масового виробництва і збуту. Сьогодні технологічні парки в Україні фактично залишилися єдиною структурою, яка на практиці підтримує інноваційний шлях розвитку держави. При цьому зауважимо, що майже усі зони спеціального режиму, за винятком зон науково-технологічного розвитку, є зонами інвестиційної діяльності. Указані зони не ставили і не ставлять за головну мету впровадження інновацій у сфері високих технологій: вони спрямовані на залучення інвестицій в різні галузі господарства країни і швидкого отримання прибутку. Більш того, в багатьох з них існують обмеження на мінімальні суми інвестицій як умова застосування спеціального режиму. Ці мінімальні суми можуть бути досить значними.

Виходячи з позицій технологічного розвитку в цілому, для України мова вже йде не про утримання на якомусь рівні інноваційного розвитку, а про те, аби знову увійти у перелік країн, які є технологічно спроможними. Більш реальною стає перспектива того, що Україна через кілька років зіштовхнеться з проблемою неспроможності розвитку власного науково-технічного та інноваційного потенціалу у забезпеченні потреб країни. Тому для подальшого розвитку пільги (преференції) в системі оподаткування інноваційних структур мають принципове значення. Це перш за все пов'язано з тим, що держава неспроможна в повному обсязі їх реально фінансувати. Практика надання пільг є випробуваною світовою практикою. Саме такі пільги надаються через введен-

ня спеціального режиму на конкретній території, про що було прописано в ГК України.

Досвід роботи українських технологічних парків показав, що для їх діяльності більше підходить варіант, коли будується віртуальний технопарк — технопарк «без стін» [8]. Тому всі шістнадцять українських технопарків, які створені на основі договору про спільну діяльність і зазначені у профільному законі [12], є віртуальними. З іншого боку, це додатково зумовлювалося тим, що в Україні пільги поширюються не на весь технопарк, а тільки на конкретний інноваційний проект, який пройшов державну реєстрацію. Тоді набирає значення у діяльності технопарку керівний орган технологічного парку.

Підкреслимо, що правове регулювання оподаткування в країні має бути обов'язковим, і не тільки в галузі інноваційної діяльності. Підставами для одержання податкових пільг є визначені законодавством про податки та збори особливості правового статусу платника податків, його діяльності (предмета оподаткування) чи території, на якій він здійснює свою діяльність (знаходиться предмет оподаткування), які надають право платнику податків, при їх наявності, скористатись податковою пільгою. Однак правові дії в надмірно стабілізованому суспільстві з різноманітними формами боротьби з корупцією і насильством навряд чи сприяють інноваційному розвитку суспільства.

Виділення окремих територій, на яких використовується пільговий податковий режим, може здійснюватися прямим чи непрямим способом. При використанні першого способу законодавець закріплює певні території, на яких вводиться менш напружений податковий режим. При використанні непрямого способу окремі території як такі не виділяються, але можливість місцевих органів самоврядування встановлювати чи ні на свій розсуд певну кількість місцевих податків та зборів і закладають підстави диференціації сукупності податків та зборів, що діють на різних територіях.

Чинне податкове законодавство України дозволяє ставити питання і щодо існування місцевих податкових територіальних пільг. Так, ст. 15 Закону України «Про систему оподаткування», закріплюючи вичерпний перелік місцевих податків та зборів, виділяє ті з них, що повинні вводитися Положенням місцевих органів самоврядування на певних територіях обов'язково, та інші, які можуть вводитися на розсуд цих органів. Дійсно, не всі податки та збори можна вводити, без винятку, на всіх територіях (навряд чи у всіх регіонах України можуть бути курортний збір чи збір за проїзд автотранспортом прикордонних територій), але, на погляд автора, через систему тих податків та зборів, що можуть вводитися місцевими органами самоврядування, закладаються підстави місцевих пільгових режимів [13]. Система спеціальних економічних зон в Україні була значною. Думки про результати діяльності спеціальних економічних зон (СЕЗ) і територій пріоритетного розвитку (ТПР) сильно різняться як в сторону позитивної, так і в сторону негативної оцінки, але це не торкалося позитивної ролі технологічних парків як двигуна інноваційного процесу. Безумовно, за часи діяльності СЕЗ і ТПР були вирішені питання створення десятків тисяч робочих місць і підвищеної заробітної плати.

Однак незначні надходження в бюджет і масові правопорушення, які виявила вибіркова перевірка податковою адміністрацією СЕЗ і ТПР, привели до того, що в 2005 році Верховна Рада України ліквідувала усі пільги, що були встановлені раніше на законодавчому рівні [14]. ГК України (гл. 39, ст. 403) [15] поширює спеціальний режим господарювання в СЕЗ на спеціальний режим діяльності технологічних парків як на технологічні зони, які передбачали існування в таких зонах як технологічних парків, так і інших інноваційних структур: агропромислових парків, технополісів, зон розвитку нових і високих технологій. Однак спеціальний режим господарювання визначається іншим законодавчим актом, який є чинним Законом «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (в редакції від 12 січня 2006 року) [12]. Вказана редакція суттєво відрізняється від попередніх, яких було достатньо, але зміни в них так принципово не змінювали цей Закон. В роботі [16] О. Р. Зельдіна виділила пільги, що надавав Закон в попередній редакції (до 2005 року). До 2005 року спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків передбачав надання суттєвих податкових пільг. Про ці податкові пільги в старій редакції Закону говорилося те, що суми податку на додану вартість, нараховані в порядку, установленому Законом України «Про податок на додану вартість», по операціях із продажу товарів (виконання робіт, надання послуг), пов'язані з виконанням інвестиційних й інноваційних проектів по пріоритетних напрямках діяльності технологічних парків, і суми податку на прибуток, отриману в ході виконання вищезгаданих проектів, нараховані в порядку, установленому Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», технологічні парки, їхні учасники, дочірні й спільні підприємства не перераховують у бюджет, а зараховують на спеціальні рахунки й використовують дані суми винятково на наукову й науково-технічну діяльність, розвиток власних науково-технологічних і дослідно-експериментальних баз [17].

Існує Порядок зарахування сум податків на спеціальний рахунок і їхнє використання, який встановлюється Кабінетом Міністрів України. З огляду на норми чинного законодавства з питань оподаткування, а також спеціальне законодавство про технопарки, їхні учасники, дочірні й спільні підприємства зобов'язані вести окремий податковий облік операцій, пов'язаних з виконанням інвестиційних й інноваційних проектів, а також операцій, пов'язаних зі здійсненням іншої діяльності на підставі даних окремого бухгалтерського обліку таких операцій. Ведення окремого податкового, бухгалтерського обліку повинне бути забезпечене по кожному інноваційному проекту.

Таким чином, технопарки, їхні учасники, дочірні й спільні підприємства зобов'язані вести:

- окремий бухгалтерський і податковий облік операцій, пов'язаний з виконанням інноваційних проектів по пріоритетних напрямках діяльності технопарків, їхніх учасників, дочірніх і спільних підприємств (по кожному проекту окремо), по яких податок на прибуток перераховується на спеціальні рахунки;
- окремо облік інших операцій, не пов'язаних з виконанням інвестиційних й інноваційних проектів по пріоритетних напрямках діяльності технопарків,

їхніх учасників, дочірніх і спільних підприємств, по яких податок на прибуток розраховується й сплачується в бюджет у загальновстановленому порядку.

Законодавство України встановлює, що не використані протягом певного законом терміну дії спеціального режиму інноваційної діяльності кошти, накопичені на спеціальних рахунках, підлягають зарахуванню в Державний бюджет України. Дана правова норма покликана стимулювати суб'єктів підприємництва витратити кошти, накопичені на спеціальних рахунках у строки, установлені для реалізації інвестиційних й інноваційних проектів.

З метою запобігання використання спеціального режиму інноваційної діяльності, не відповідної до вимог законодавства України, передбачається, що у випадку невиконання учасниками технологічних парків своїх зобов'язань за договорами про спільну діяльність на виконання інвестиційних й інноваційних проектів по пріоритетних напрямках діяльності технологічних парків, вони зобов'язані за результатами податкового періоду, на який доводиться припинення виконання договорів, збільшити свої податкові зобов'язання на суму вивільнених від оподаткування коштів за весь період дії таких договорів, а також оплатити пеню, нараховану на дану суму, виходячи з 120 відсотків дисконтної ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання й за період від дати вивільнення таких коштів до дати їхньої сплати в бюджет. Там же були деталізовані митні пільги. А саме, сировина, матеріали, устаткування, оснащення, що комплектують й інші товари (крім підакцизних товарів, за винятком товарів з кодами ТН ЗЕД 852110310, 852110390, 852810), які не виробляються в Україні або виробляються, але не відповідають технічним характеристикам і міжнародним стандартам, при ввезенні в Україну для використання технологічними парками, їхніми учасниками, дочірніми й спільними підприємствами при виконанні у встановленому законодавством порядку інноваційних проектів звільняються від сплати ввізного мита й податку на додану вартість [17].

Законом [12] визначено, що і спільне підприємство технопарку має спеціальний (пільговий) режим. Спільним визначається підприємство, що створене для виконання проектів технопарку, одним з засновників є він сам або його учасник, а іншим є резиденти або нерезиденти, внесок яких до статутного фонду становить суму не менше 50 тис. доларів США. Таким чином, спільне підприємство є самостійною юридичною особою, яка не входить до складу технопарку. При цьому на нього в повному обсязі поширюється спеціальний режим діяльності технопарку. Однак співвиконавцям технопарку такий режим не передбачено.

Для забезпечення контролю з боку держави і недопущення незаконного використання пільгового митного режиму законодавство України встановлює, що у випадку використання сировини, матеріалів, устаткування, оснащення та інших товарів для нецільового використання при виконанні інноваційних проектів ввізне мито й податок на додану вартість перераховуються в бюджет у повному обсязі. При цьому платник податку зобов'язаний збільшити податкові зобов'язання за результатами податкового періоду, у якому відбулося таке порушення, на суму ввізного мита, податку на додану вартість, які повинні

були бути сплачені при ввезенні на митну територію України таких товарів, а також оплатити пеню, нараховану на таку суму податків, виходячи з 120 відсотків дисконтної ставки Національного банку України, що діяла на день збільшення податкового зобов'язання, за весь період їх не цільового використання.

Порівнюючи механізм дії податкового кредиту в деяких провідних країнах з механізмом реалізації пільгового оподаткування у спеціальному режимі в Україні, знаходимо деякі відмінності. Йдеться про те, що компанія може скористатися податковим кредитом після здійснення нею витрат на інноваційну діяльність. Однак термін в п'ять років (термін дії інноваційного проекту в Україні) може бути недостатнім для вироблення і реалізації інноваційного продукту.

В редакції Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 12 січня 2006 року податкові пільги на додану вартість вже відсутні [12]. В ньому пільги визначені як субсидії. Так, ст. 7 «Цільові субсидії технологічних парків» цього Закону [12] викладена в такій редакції: «Для реалізації проектів технологічних парків технологічним паркам, їх учасникам та спільним підприємствам, що виконують проекти технологічних парків, державою надаються цільові субсидії у вигляді: звільнення від ввізного мита при ввезенні в Україну для реалізації проектів технологічних парків нового устаткування, обладнання та комплектуючих, а також матеріалів, які не виробляються в Україні; податкового векселя на суми податкового зобов'язання, що нараховуються згідно із Законом України «Про податок на додану вартість» при імпорті нових устаткування, обладнання та комплектуючих, зі строком погашення на 720 календарних днів, а при імпорті матеріалів, які не виробляються в Україні, зі строком погашення на 180 календарний день з дня надання векселя органу митного контролю; суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів технологічних парків, нарахованого в порядку, встановленому Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств». Зазначені суми податків, що нараховуються при виконанні проектів технологічних парків, технологічні парки, їх учасники та спільні підприємства не перераховують до бюджету, а зараховують на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств у строки, встановлені Законом України «Про порядок погашення зобов'язань платників податків перед бюджетами та державними цільовими фондами» та іншими законодавчими актами. При цьому на спеціальні рахунки учасників технологічних парків та спільних підприємств, які є виконавцями проектів технологічних парків, зараховуються 50 відсотків зазначених сум податків, а решта 50 відсотків зазначених сум зараховуються на спеціальний рахунок керівного органу відповідного технологічного парку. Порядок зарахування сум податків на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств, порядок використання коштів цільових субсидій та порядок контролю за їх використанням встановлюються Кабінетом Міністрів України».

Таким чином, із Закону [12] вилучено основну важливу пільгу — пільгу на податок на додану вартість, завдяки якій здійснювався основний розвиток тех-

нологічних парків та виконувалися основні розробки проектів. Пільга на ввіз мито не є суттєвою, а пільга суми податку на прибуток, одержаного при реалізації проектів технологічних парків, передбачає вже випуск і реалізацію інноваційної продукції. Однак навіть у такому стані пільгового режиму у порушення чинного Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 12 січня 2006 року митницею скасована вексельна форма оплати ПДВ при митному оформленні імпортованих поставок для виконання проектів технопарків. Будучи досить незначними в загальному обсязі вексельних операцій на митниці, для технопарків митні векселі ПДВ на сьогоднішній день є майже основною формою державної підтримки їхньої діяльності. Її ліквідація має для технопарків не лише економічний, але й психологічний ефект.

Далі ст. 8 «Використання коштів цільових субсидій» Закону «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» від 12 січня 2006 року, що обговорюється, розкриває механізм використання коштів цільових субсидій. Для порівняння наводимо її повністю. Вона викладена в такій редакції: «Зараховані на спеціальні рахунки технологічних парків, їх учасників та спільних підприємств кошти цільових субсидій використовуються технологічними парками, їх учасниками та спільними підприємствами при реалізації проектів технологічних парків на:

- проведення наукових, науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків; створення, розвиток, модернізацію та реконструкцію науково-технологічних, експериментальних та дослідно-промислових дільниць, у тому числі на інструменти, обладнання та устаткування, що використовуються для цілей інноваційної діяльності; підготовку конструкторської та технологічної документації, технічних умов, технічних проектів та витрати на підготовку виробництва інноваційної продукції;

- патентування розробок, придбання прав на об'єкти права інтелектуальної власності (патентів, ліцензій на використання винаходів, корисних моделей, промислових зразків, ноу-хау тощо); накладні та поточні витрати (на матеріали, технічне забезпечення тощо), що виникають у ході інноваційної діяльності; придбання обладнання, устаткування та інших засобів виробництва, пов'язаних з впровадженням інновацій;

- науково-організаційну діяльність керівного органу технопарку, проведення та участь у роботі наукових, науково-технічних конференцій, семінарів та виставок, публікацію результатів наукових досліджень за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків. Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проекту технологічного парку на спеціальні рахунки його учасників та спільних підприємств і не використані протягом наступних трьох місяців після закінчення строку виконання проекту технологічного парку, підлягають зарахуванню до Державного бюджету України. Кошти цільових субсидій, зараховані при реалізації проектів технологічного парку на спеціальний рахунок технологічного парку (або керівного органу технопарку) і не

використані протягом строку дії свідоцтва про державну реєстрацію технологічного парку, після закінчення строку дії свідоцтва про державну реєстрацію технологічного парку підлягають зарахуванню до Державного бюджету України. Реалізація проекту технологічного парку не може бути підставою для зниження податкових зобов'язань за основним видом діяльності виконавця цього проекту технологічного парку».

Таким чином, спеціальний режим надається не діяльності технопарків та їх працівникам, а певним інноваційним проектам, а реалізація проекту не може бути підставою для зниження податкових зобов'язань за основним видом діяльності виконавця технопарку. Пільгові умови оподаткування в рамках спеціального режиму мають особливе значення саме для українських технопарків, тому що у них практично відсутнє пряме державне фінансування. З цих пільг найвагомішою була пільга з ПДВ, яку саме в останній редакції базового Закону було скасовано. Певні пільги, які залишилися в Законі (митні, амортизаційні, податок на прибуток та інші), не сприяють в достатній мірі розвитку технопарку в умовах фактичного самофінансування. Одержання коштів цільових субсидій та їх використання за Законом (ст. 8) можливе, бо законодавчо воно було проголошеним. Однак на практиці це зробити дуже важко. Крім того, в законодавчому порядку ст. 8 слід доповнити положенням про створення та забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури (інноваційні бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій тощо), якщо законодавець хоче говорити про створення національної інноваційної системи, якої в Україні, на жаль, ще немає. Однак існують заяви відомих авторів, що вона в країні фактично вже є (див., наприклад, [18]). Фактично такої системи в Україні ще не створено, хоча створення такої системи за результатами діяльності технопарків до 2005 року, враховуючи на той час інтелектуально-технологічний потенціал українських вчених, не викликало сумнівів.

Як відомо, більша частина судових позивів та рішень щодо використання пільг при виконанні проектів учасниками технологічних парків пов'язана з оподаткуванням виконавців за конкретними проектами технопарків в часи максимальної їх активності, коли ними створювалися та реалізовувалися конкретні інноваційні продукти, тобто в 2002-04 роках. Це, в першу чергу, відомі касаційні скарги ДПП і Управління Державного казначейства на рішення місцевих господарських судів за позовами виконавців проектів технопарків (див., наприклад, відомі судові справи [19, 20], які були подані до Вищого господарського суду України щодо застосування статей Закону України «Про податок на додану вартість і ст. 4 Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» в редакції до 2006 року [17]. Існує більше десятка судових постанов Вищого господарського суду України, коли касаційні скарги ДПП на конкретні рішення місцевих господарських судів на користь учасників-виконавців проектів залишилися без задоволення і жодної задоволено не було. Здається, що ДПА свідомо йшли на порушення Закону [12], посилаючись на інструкції, які були затверджені наказами ДПА України. Так, в свій час ДПА України оприлюднила лист «Про правомірність використання

пільг учасниками технопарків» від 12.02.2003 р. № 2303/7/23-7017. Податкова служба вважає, що у випадку, якщо технопарк уклав договір про спільну діяльність, то пільгами, передбаченими законом, користуються не всі учасники такого договору, а тільки ті, хто уповноважений вести облік спільної діяльності.

На думку ж учасників технопарків, цей лист — спроба витлумачити законодавство таким чином, щоб максимально скоротити застосування пільг.

Зокрема, у законі про технопарки чітко визначено: його дія поширюється як на самі технопарки, так і на «їхніх учасників, дочірні й спільні підприємства». І у всіх нормах закону, в яких йдеться про пільги, слова «учасники технопарку» вживають виключно в множині. Отже, всі учасники технопарку, які працюють над реалізацією затвердженого проекту, мають право користуватися пільгами. Причому слід враховувати, що пільги даються як технологічним паркам, так і їхнім учасникам лише при реалізації затверджених проектів.

Мова йде про відмови судів у визнанні дійсними конкретних податкових повідомлень-рішень про стягнення певних грошових сум з конкретних учасників технопарків за оформленими і офіційно зареєстрованими діючими проектами технопарків, коли гроші були вже переведені на спецрахунки учасників технопарків або з самого технопарку. Судові постанови Вищого господарського суду України присікали правовий нігілізм з боку органів ДПА, про що свідчать відомі судові позови і рішення за ними.

З часу прийняття редакції Закону від 12 січня 2006 року пройшов значний час, тому можна говорити про ті «переваги», що інноваційна діяльність отримала завдяки їй. В результаті спеціальний режим діяльності технопарків практично зведено до нуля і мова може йти лише про відродження в Україні технопаркової діяльності. Фактично в країні перервано природний хід безперервної розробки й затвердження інноваційних проектів технологічних парків. В 2009 році, в тому числі в зв'язку з кризою, ситуація порівняно з 2008 роком покращилась ненабагато. Так, на середину 2008 року кількість діючих проектів технопарків зменшилося в 7 разів (з 108 до 14); вироблено майже весь ресурс раніше затверджених проектів; реалізація інноваційної продукції у рамках спеціального режиму в 2008 р. в порівнянні з I кварталом 2007 р. зменшилася в 3,6 раза (з 560 до 155 млн грн); поставки на експорт зменшилися в 2,6 раза (з 80 до 31 млн грн); платежі до бюджету і державних цільових фондів зменшилися в 11,1 раза (з 63,3 до 5,7 млн грн); відрахування на спецрахунки технопарків зменшилися в 36,7 раза (з 6,6 до 0,18 млн грн) тощо. Ці дані узяті з аналізу стану та проблем розвитку технологічних парків України, який було обговорено на засіданні громадської Ради керівників технопарків України в червні 2008 р. у м. Сімферополі. Існує чітко виражена динаміка зменшення обсягів реалізованої інноваційної продукції, що відображає припинення державної підтримки технологічних парків. Надії на покращення в питаннях оподаткування проектів технологічних парків вносить проект Податкового кодексу України, де передбачено надання ряду фіскальних преференцій суб'єктам інноваційної діяльності.

Таким чином, оподаткування інноваційних структур та пільги в його системі є принциповими для їх становлення і розвитку, особливо на ранніх стадіях процесу. Необхідність пільг підсилюється, коли держава не надає достатньої фінансової підтримки або не надає її зовсім. Відповідна законодавча політика і адміністративне супроводження в цьому питанні стають визначальними й обумовлюють отримані результати. Для активізації спеціального режиму діяльності технопарків у законодавчому порядку треба поновити для них пільги на ПДВ. У зв'язку з чим доцільно внести відповідні зміни до базового Закону, на що неодноразово наголошувала інноваційно-свідома громадськість країни.

Література

1. Пригожин И. Порядок из хаоса / И. Пригожин, И. Стенгерс. — М., 1987.
2. Кобыльнік Д. А. Правове регулювання територіальних податкових пільг // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — 2001. — Вип. 103. — С. 69–70.
3. Гендлер Г. Податковий механізм стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності // Вісник податкової служби України. — 2006. — № 32. — С. 25–28.
4. Федчук С. Видатки на інноваційну діяльність та проблеми їх правового регулювання // Підприємство, господарство і право. — 2006. — № 7. — С. 138–141.
5. Мазур О. А. Технопарки і державне регулювання інноваційної діяльності // Вісник Податкової служби України. — 2000. — № 1–2. — С. 35–38.
6. Бикопа С. Ф. Вдосконалення інституту податкового регулювання інвестиційної та інноваційної діяльності // Вісник економічної науки України. — 2005. — № 2. — С. 30–33.
7. Василенко М. Д. Господарсько-правовий досвід СС в інноваційному розвитку: створення технопарків (технополісів) // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — 2008. — Вип. 461. — С. 57–62.
8. Василенко М. Д. Реалізація інноваційного законодавства: деякі українські реалії в контексті створення ефективної правової бази // Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство. — 2008. — Вип. 435. — С. 66–70.
9. Шляхи інноваційного розвитку України / А. В. Табачник, В. Г. Креміль, А. М. Гуржий [та ін.]. — К. : Людопринт Україна, 2004. — 544 с.
10. Василенко М. Д. Адміністративно-правовий аналіз розвитку інноваційних процесів в державі: технопарки та технополіси // Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. — О. : Феспікс, 2007. — Вип. 31. — С. 167–174.
11. Зельдіна Е. Р. Специальный режим хозяйствования: теоретические вопросы и направления модернизации : монография / Е. Р. Зельдина ; ИАП Украины, Ин-т экономико-правовых исследований. — Донецк : Юго-Восток Лтд., 2007. — 327 с.
12. Про впровадження змін до Закону України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технополітичних парків» та інших законів України : Закон України від 12 січ. 2006 р. № 3333-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 22. — Ст. 182.
13. Зельдіна Е. Р. Льготные режимы в специальных экономических зонах (СЭЗ) и на территориях приоритетного развития (ТПР): проблемы и пути решения // Підприємство, господарство і право. — 2003. — № 7. — С. 6–10.
14. Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» та деяких інших законодавчих актів України : Закон України від 25 берез. 2005 р. № 2505-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 17, 18–19. — Ст. 267.
15. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18. — Ст. 144.
16. Зельдіна О. Р. Правове регулювання інноваційної діяльності в умовах технопарків України: окремі проблеми // Право України. — 2004. — № 12. — С. 54–58.
17. Про внесення змін до деяких законів України щодо спеціального режиму інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 11 трав. 2004 р. № 1702-IV // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 43–44. — Ст. 393.
18. Атамапова Ю. С. Господарсько-правове забезпечення інноваційного політики держави : монографія / Ю. С. Атамапова. — Х. : ФІПП, 2008. — 424 с.

19. Рішення Вищого господарського суду України у справі від 16 січня № 2-5/7209-2002 господарського суду АРК за позовом ВАТ Електромашинобудінний завод «Фірма СЕЛІМА» до ДПІ у м. Сімферополі АРК, УДК в АРК. — Режим доступу : www.arbitr.gov.ua/docs/28_678558.html.
20. Рішення Вищого господарського суду України у справі від 6 жовтня № А03/287-03 господарського суду Харківської області за позовом Інституту сцинтиляційних матеріалів НАН України до ДПІ у Дзержинському районі м. Харкова. — Режим доступу : www.arbitr.gov.ua/docs/28_657802.html.

Анотація

Василенко М. Д. Пільги в оподаткуванні проектів технопарків як відображення спеціального режиму їх функціонування. — Стаття.

Пільги для інноваційних проектів є важливими, бо вони є регулятором їх для розвитку і впровадження. Кошти цільових субсидій, як це передбачено Законом «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (ст. 8), в останні роки практично не виділяються. Крім того, реально необхідним стає фінансування для завершення повного інноваційного циклу. Тому ст. 8 базового Закону слід доповнити положенням про створення та забезпечення функціонування інноваційної інфраструктури. Для активізації спеціального режиму діяльності технопарків у законодавчому порядку треба поновити для них пільги на ПДВ.

Ключові слова: пільги, оподаткування, право, закон, технологічні парки, проект, спеціальний режим, функціонування, субсидія, судові рішення.

Summary

Vasilenko M. D. Privileges in taxation of technological park projects as the deflection of their functioning to special regime. — Article.

Privileges for innovative projects are important points, because they became a regulator to them. Resources for special subsidies practically are not provided as it is statutory by Law «About the special regime of innovative activity for technological parks» (Article 8) at last years. In addition, really finances become a necessity for complete innovative cycle finishing. That is why Article 8 of basic Law should be supplemented by position about creation and guarantee functioning of innovative infrastructure. It is necessary to renew privileges on GST (PST) for the special regime of tekhnopark activity by legislative order.

Keywords: privileges, taxation, law, Act, technological parks, project, special regime, functioning, subsidy, court decision.

УДК 340.11:165.12-053.81(477)

О. Є. Проць

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ МОЛОДІ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИДИ ДЕФОРМАЦІЇ

Особливою соціальною групою сучасного українського суспільства є молодь. Від її здатності бути активною та творчою силою залежать перспективи модернізації суспільства та розвиток демократичної держави в Україні. Зокрема, ідея формування громадянського суспільства та правової держави може стати в Україні реальністю лише за умови, що політичні, економічні, соціальні реформи у державі поєднуюватимуться із підвищенням рівня правової свідомості усіх соціальних груп українського суспільства, особливо молоді. Державна молодіжна політика як один із найважливіших та пріоритетних напрямів діяль-